ETLA

Muistio | Brief | 190

20.11.2026

Kannustinloukut Suomessa 2017–2026

Mauri Kotamäki
Finnvera
mauri.kotamaki@finnvera.fi

Tero Kuusi
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
tero.kuusi@etla.fi

Suositeltava lähdeviittaus:
Kotamäki, Mauri & Kuusi, Tero (20.11.2026). ”Kannustinloukut Suomessa 2017–2026”. Etla Muistio nro 190. https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-190.pdf

Julkivapaa perjantaina 20.11.2026 klo 00.01.

Tiivistelmä

Tässä muistiossa arvioimme työnteon taloudellisten kannustimien kehitystä Suomessa vuosien 2017–2026 lainsäädäntömuutosten perusteella. Päivitämme vuonna 2022 julkaistun Etlan tutkimuksen laskelmat Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulointimallilla ja vuoden 2024 rekisteriaineistolla. Sovellamme eri vuosien lainsäädäntöä samaan väestöön ja tarkastelemme työllistymisveroasteita, efektiivisiä rajaveroasteita sekä kannustinloukkujen yleisyyttä eri väestö- ja etuusryhmissä. Laskelmissa työttömyysloukussa olevien määrä vähenee alle kolmannekseen vuoden 2017 tasosta, mutta tuloloukussa olevien määrä pysyy lähes ennallaan. Toimeentulotuen merkitys jäljellä olevien kannustinloukkujen taustalla korostuu.

Abstract

Welfare Traps in Finland, 2017–2026

This brief examines financial incentives to work in Finland under legislation in force from 2017 to 2026. We update an earlier Etla study using Statistics Finland's SISU microsimulation model and 2024 register data. Applying each year's legislation to the same population, we examine participation tax rates, effective marginal tax rates and the prevalence of welfare traps across population groups and benefit recipients. Our calculations show that the number of people facing unemployment traps falls to less than a third of its 2017 level, while the prevalence of low incentives to increase earnings remains broadly unchanged. Means-tested social assistance plays an increasingly important role in the remaining welfare traps.

VTT **Mauri Kotamäki** on Finnveran pääekonomisti.

FT **Tero Kuusi** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja.

D. Soc. Sci. **Mauri Kotamäki** is a Chief Economist at Finnvera.

Ph.D. (Econ.) **Tero Kuusi** is a Research Director at ETLA Economic Research.

Kiitokset: Kiitämme Elinkeinoelämän keskusliittoa (EK) tutkimuksen rahoittamisesta sekä Aki Kangasharjua ja Ilkka Oksalaa hyödyllisistä kommenteista.

Tämän muistion työstämisessä on hyödynnetty tekoälyä ihmistyön tukena Etlan eettisen ohjeiston mukaisesti (versio 14.1.2026, ks. https://www.etla.fi/ai-etiikka).

Acknowledgements: We thank the Confederation of Finnish Industries (EK) for funding this research and Aki Kangasharju and Ilkka Oksala for their helpful comments.

Artificial intelligence has been used to support human work in the preparation of this brief in accordance with ETLA's ethical guidelines (version 14.1.2026, see https://www.etla.fi/en/ai-ethics).

Avainsanat: Kannustinloukut, Työnteon kannustimet, Työllistymisveroasteet, Rajaveroasteet, Mikrosimulointi, Vero- ja etuusjärjestelmä

Keywords: Welfare traps, Work incentives, Participation tax rates, Marginal tax rates, Microsimulation, Tax-benefit system

JEL: C63, H24, I38, J22

Tässä katsauksessa arvioidaan Suomen kannustinloukkuja kymmenen lakivuoden lainsäädännöllä 2017–2026. Laskelmat on tehty Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulointimallilla vuoden 2024 väestöä koskevalla rekisteriaineistolla. Sama väestö on ajettu kunkin lakivuoden joulukuun lainsäädännöllä. Vuoden 2026 laskelmassa on käytetty voimassa olevaa lainsäädäntöä tekohetkellä.

Keskeiset havainnot

- **Vuoden 2026 lainsäädännöllä työttömyysloukussa on 49 000 henkeä (2,4 % kohdejoukosta).** Vuoden 2022 lainsäädännöllä heitä olisi 128 500 (6,2 %) ja vuoden 2017 lainsäädännöllä 171 000 (8,2 %).
- **Vuoden 2026 lainsäädännöllä tuloloukussa on 650 000 henkeä (31,1 % kohdejoukosta, EMTR yli 50 %).** Vuoden 2022 lainsäädännöllä heitä olisi 667 000 (31,9 %) ja vuoden 2017 lainsäädännöllä 657 500 (31,4 %). Kireämmällä 55 prosentin kriteerillä tuloloukussa on 252 000 henkeä (2022: 259 000; 2017: 319 500). Lisätyön kannustimet eivät siis ole parantuneet, vaikka työllistymisen kannustimet ovat. Tuloloukussa olevien määrä on kuitenkin todennäköisesti yläkanttiin, koska toimeentulotuen ja asumistuen simulointiin liittyy epävarmuutta.
- **Ansiopäivärahan saajien työttömyysloukut ovat lähes kadonneet: vuoden 2026 lainsäädännöllä heistä on loukussa 5 500 (2,5 % ryhmästä), kun vuoden 2022 lainsäädännöllä heitä oli 29 000 (13,5 %) ja vuoden 2017 lainsäädännöllä 33 500 (15,6 %). Perusturvan saajilla loukkuja on vuonna 2026 yhtä paljon kuin aiemmin (23 500; 2022: 22 000; 2017: 23 000).**
- **Työttömyysloukun luonne on muuttunut.** Vuoden 2026 lainsäädännöllä loukussa olevista saa asumistukea 58 % ja toimeentulotukea 39 % (2022: 28 % ja 14 %; 2017: 21 % ja 11 %). Alle 7-vuotiaiden lasten vanhempien osuus loukussa olevista on laskenut 66 prosentista (2017) ja 55 prosentista (2022) 45 prosenttiin.
- **Toimeentulotuki selittää valtaosan jäljellä olevasta työttömyysloukusta.** Ilman sitä vuoden 2026 lainsäädännöllä loukussa olisi 0,3 % kohdejoukosta 2,4 prosentin sijaan. Vuoden 2022 lainsäädännöllä vastaavat osuudet olivat 4,0 ja 6,2 % ja vuoden 2017 lainsäädännöllä 6,3 ja 8,2 %, joten toimeentulotuen merkitys loukkujen syntymisessä on kasvanut selvästi.
- Vuoden 2026 lainsäädännöllä toimeentulotuen saajien rajaveroasteen mediaani on 100 prosenttia (2022: 24,7 %; 2017: 71,8 %), koska toimeentulotuen ansiotulovähennys poistui. Vähennys oli peittänyt muiden etuuksien suojaosien poiston vaikutuksen lisätyön kannustimiin.

1 Johdanto

Kannustinloukussa työn vastaanottaminen tai lisätyö ei juuri kasvata käytettävissä olevia tuloja, koska verot nousevat ja tulosidonnaiset etuudet vähenevät samanaikaisesti. Tässä katsauksessa arvioidaan Suomen kannustinloukkuja kymmenen lakivuoden lainsäädännöllä 2017–2026 ja päivitetään Puonti ym. (2022) raportin tulokset.

Työttömyysloukku kuvaa kannustinta ottaa vastaan kokoaikainen työ. Sitä mitataan työllistymisveroasteella (PTR, Participation Tax Rate), joka kertoo, kuinka suuri osa bruttopalkasta menetetään veroina, etuuksien vähentymisenä ja maksujen lisääntymisenä (varhaiskasvatusmaksuina) työllistyttäessä. Vertailututkimuksen tavoin henkilö on työttömyysloukussa, kun työllistymisveroaste ylittää 80 prosenttia eli kokoaikatyöstä jää käteen alle viidennes bruttopalkasta. Lisäksi raportoidaan väljemmät 75 ja 70 prosentin rajat.

Tuloloukku kuvaa kannustinta tehdä lisätyötä. Sitä mitataan efektiivisellä rajaveroasteella (EMTR, Effective Marginal Tax Rate), joka kertoo, kuinka suuri osa sadan euron kuukausittaisesta lisäansiosta menetetään. Vertailututkimuksen pääkriteeri on yli 50 prosentin rajaveroaste; kireämpänä kriteerinä raportoidaan henkilöiden määrä, jonka rajaveroaste on yli 55 prosenttia.

Viime vuosina kannustimia on pyritty muuttamaan muun muassa alentamalla varhaiskasvatusmaksuja sekä uudistamalla työttömyysturvaa ja asumistukea. Vuonna 2024 poistettiin työttömyysturvan suojaosa ja lapsikorotukset sekä yleisen asumistuen ansiotulovähennys. Vuonna 2026 poistui toimeentulotuen ansiotulovähennys, ja ylimpiä marginaaliveroja alennettiin. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa on myös porrastettu. Näillä toimilla on pyritty vahvistamaan etenkin kokoaikaisen työn vastaanottamista, mutta vaikutukset osa-aikatyöhön ja pienituloisten käytettävissä oleviin tuloihin voivat poiketa siitä.

Katsauksen tehtävänä on kuvata, miten työn vastaanottamisen ja lisätyön tekemisen kannustimet ovat lainsäädännön seurauksena muuttuneet. Painopiste on vuoden 2026 lainsäädännössä, jota verrataan vuoden 2017 lähtötasoon.

Työllisyyspolitiikan lähtötilanne on ollut vaikea. Vuonna 2026 työttömyysaste on arviomme mukaan 10,5 prosenttia ja laskee hitaasti tämän jälkeen (Etla, 2026). Talouden kasvun arvioidaan vähitellen piristyvän, mutta työpaikkojen tarjonta ja rekrytoinnit reagoivat suhdannekäänteeseen viiveellä. Kun työn kysyntä on heikkoa, paremmat taloudelliset kannustimet eivät välttämättä johda nopeasti työllistymiseen. Noususuhdanteessa samat kannustimet voivat puolestaan helpottaa avoimien työpaikkojen täyttymistä ja tukea työllisyyden kasvua.

Suomen talous on kasvanut pitkään hitaasti, ja elintaso on jäänyt jälkeen muista Pohjoismaista. Samalla julkisen talouden velkaantuminen ja väestön ikääntyminen lisäävät tarvetta vahvistaa työllisyyttä ja tuottavuutta. Pitkän aikavälin kasvua ei saada aikaan yksittäisillä uudistuksilla vaan tarvitaan sekä osaamisen ja tuottavuuden vahvistamista että työnteon ja työvoiman liikkuvuuden kannustimia. Työn vastaanottamisen taloudelliset edellytykset ovat tärkeä osa kokonaisuutta.

1.1 Aineisto ja menetelmä lyhyesti

Laskelmat on tehty Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulointimallilla vuoden 2024 rekisteriaineistolla. Sama väestö on ajettu kunkin lakivuoden joulukuun lainsäädännöllä, ja lakiparametrit on deflatoitu kuluttajahintaindeksillä vuoden 2024 hintoihin. Vuosien väliset erot johtuvat siten yksinomaan lainsäädännöstä. Vuoden 2026 laskelmassa käytetään SISU-mallin vuoden 2026 lainsäädäntöä. Sen keskeiset muutokset ovat voimassa olevaa lakia: toimeentulotuen tiukennukset 1.2. ja 1.3.2026 (Kela, 2026) sekä yleistuki, joka korvasi peruspäivärahan ja työmarkkinatuen 1.5.2026 samalla tasolla ja samalla palkkatulojen

Taulukko 1 Keskeiset lainsäädäntömuutokset ja tulosten muutos lakivuosien välillä

Voimaan	Muutos	Muutos laskelmissa
1.1.2018, 1.8.2021, 1.3.2023	Varhaiskasvatusmaksujen alennukset (sisaruksen maksu, tulorajojen korotukset).	Alle 7-vuotiaiden lasten vanhemmista työttömyysloukussa 37,0 → 18,6 %. Väheneminen tapahtuu portaittain juuri näinä vuosina.
1.6.2018	Kelan soveltamiskäytäntö muuttui: toimeentulotuessa jätetään ansiotuloista huomiotta täydet 150 euroa kuukaudessa (aiemmin 20 prosenttia, enintään 150 euroa).	Toimeentulotuen saajien EMTR-mediaani 71,8 → 24,5 %; tuloloukussa (EMTR > 55 %) 319 500 → 241 500. Malli yliarvioi muutoksen vaikutusta (ks. luku 4.1).
1.1.2023	Hyvinvointialueuudistus: kunnallisvero alenee 12,64 prosenttiyksikköä, valtionvero nousee	Pienituloisten marginaalivero laskee, koska se on lähes kokonaan kunnallisveroa.
1.4. ja 2.9.2024	Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosat sekä lapsikorotukset poistuvat, ansiopäiväraha porrastetaan, asumistuki heikkenee.	Työttömyysloukussa 116 000 → 77 000; yli 70 %: 948 000 → 418 500. Ansiopäivärahan saajien loukkuosuus laskee (12,9 → 4,1 %), toimeentulotuen saajien nousee.
1.3.2026	Toimeentulotuen ansiotulovähennys poistuu aikuisilta, perusosaa leikataan.	Toimeentulotuen saajien EMTR-mediaani 20,8 → 100 %; tuloloukussa (EMTR > 50 %) 550 500 → 650 000.
1.5.2026	Yleistuki korvaa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen.	Etuuden taso ja palkkatulojen sovittelu säilyvät ennallaan; perusturvan saajien ryhmä vastaa vuonna 2026 yleistuen saajia.

Muutos laskelmissa: lakivuosien välinen kokonaismuutos samalla väestöllä. Muutoksia ei ole jyvitetty yksittäisille uudistuksille, koska samana lakivuonna voimaan tulleiden muutosten vaikutukset sekoittuvat.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

sovittelulla (Kela, 2025). Työllistymispalkka on ennustettu palkkaregressiolla henkilön taustatekijöistä vertailututkimuksen tavoin, ja ansiopäivärahan saajien etuus lasketaan aineiston perustepalkasta.

Tarkasteltavana ovat 18–64-vuotiaat asuntokuntien päähenkilöt ja puolisot, jotka ovat työllisiä, työttömiä tai kotihoidon tuen saajia, pois lukien eläkkeensaajat ja yli viisi kuukautta opintotukea saaneet. Painotettuna kohdejoukossa on 2 079 224 henkeä työllistymisveroasteen ja 2 090 632 henkeä rajaveroasteen laskelmassa. Kaikki lukumäärät on painotettu väestötasolle ja pyöristetty 500 hengen tarkkuuteen kuten vertailututkimuksessa. Kohdejoukko on määritelty hieman vertailututkimusta suppeammin, minkä vuoksi lukumäärät ovat sitä pienempiä, vaikka osuudet ovat lähellä toisiaan (luku 5).

Taulukko 1 kokoaa keskeiset uudistukset ja tulosten muutoksen samoina vuosina.

Työttömyysloukussa olevien määrän lasku vuosina 2017–2023 kohdistuu lähes kokonaan pienten lasten perheisiin. Loukussa olevien määrä väheni noin 55 000 hengellä, ja alle 7-vuotiaiden lasten vanhempien määrä loukussa noin 56 500 hengellä. Vuosina 2024–2026 voimaan tulleet uudistukset toimivat eri tavalla: ne pienensivät työttömänä saatavaa tuloa, mikä paransi työllistymisen kannustimia laajasti, mutta siirsi osan etuudensaajista toimeentulotuen piiriin, jossa tuloharkinta on sataprosenttinen.

2 Kannustinloukut lukuina

Taulukko 2 kokoaa työttömyys- ja tuloloukussa olevien lukumäärät kaikille lakivuosille. Työttömyysloukussa olevien määrä on laskenut koko tarkastelukauden: vuoden 2017 lainsäädännöllä heitä oli 171 000, vuoden 2023 lainsäädännöllä 116 000 ja vuoden 2026 lainsäädännöllä 49 000. Väljemmillä kriteereillä lasku on vielä jyrkempi: yli 70 prosentin työllistymisveroasteella olevien määrä putosi vuosien 2017 ja 2026 lainsäädännön välillä 973 000:sta 239 000:een (kuvio 1).

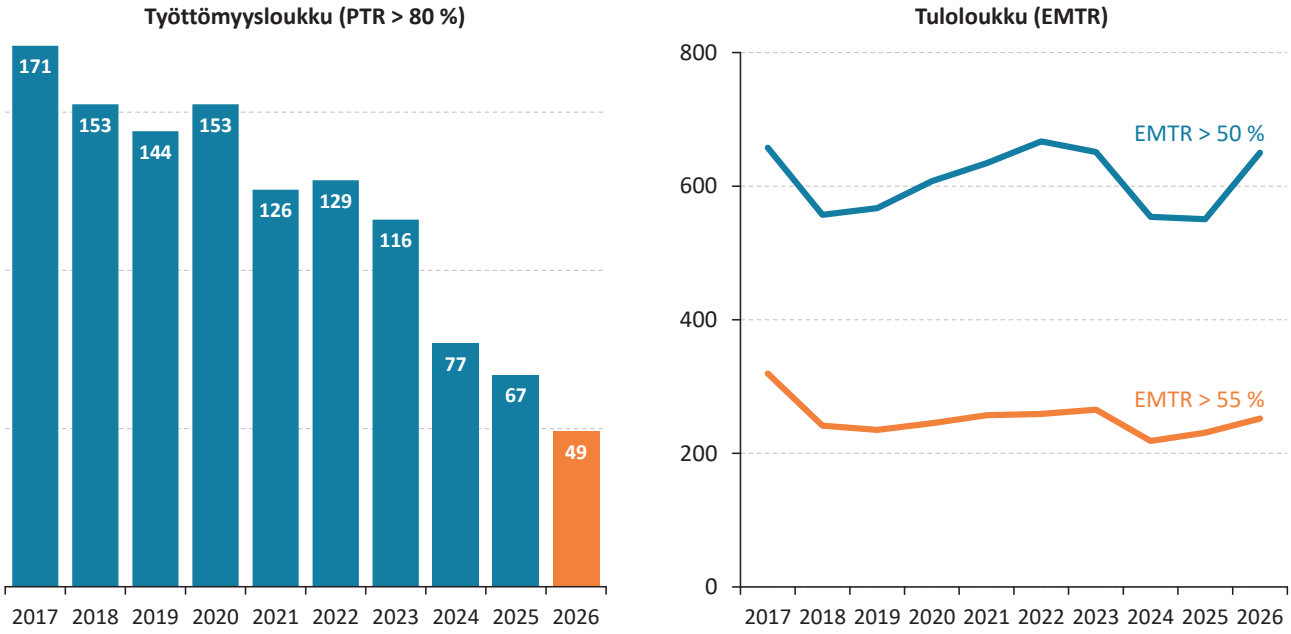
Tuloloukussa olevien määrä on sen sijaan vaihdellut ilman selvää suuntaa. Yli 50 prosentin rajaveroasteella oli vuoden 2017 lainsäädännöllä 657 500 henkeä ja vuoden 2026 lainsäädännöllä 650 000; välillä määrä kävi alimmillaan 550 500:ssa. Vuonna 2026 tuloloukussa on 13-kertainen määrä ihmisiä työttömyysloukkuun verrattuna, kos-

Taulukko 2 Työttömyys- ja tuloloukussa olevien lukumäärä ja osuus vuosina 2017–2026

Loukku ja kriteeri	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Työttömyysloukku, PTR > 80 %	171 000	152 500	144 000	152 500	125 500	128 500	116 000	77 000	67 000	49 000
% kohdejoukosta	8,2	7,3	6,9	7,3	6,0	6,2	5,6	3,7	3,2	2,4
PTR > 75 %	313 000	299 000	284 000	300 000	279 500	284 500	279 000	157 000	136 000	98 000
% kohdejoukosta	15,1	14,4	13,7	14,4	13,4	13,7	13,4	7,5	6,5	4,7
PTR > 70 %	973 000	918 500	835 500	974 000	939 500	999 000	948 000	418 500	367 000	239 000
% kohdejoukosta	46,8	44,2	40,2	46,8	45,2	48,1	45,6	20,1	17,6	11,5
Tuloloukku, EMTR > 50 %	657 500	557 000	567 000	607 500	634 500	667 000	651 000	554 000	550 500	650 000
% kohdejoukosta	31,4	26,6	27,1	29,1	30,3	31,9	31,1	26,5	26,3	31,1
EMTR > 55 %	319 500	241 500	235 000	245 000	257 000	259 000	265 500	218 500	231 000	252 000
% kohdejoukosta	15,3	11,6	11,2	11,7	12,3	12,4	12,7	10,5	11,1	12,1

Lukumäärät väestötasolla, pyöristetty 500 henkeen. Työttömyysloukun kohdejoukko 2 079 224 ja tuloloukun 2 090 632 henkeä.
Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

Kuvio 1 Työttömyys- ja tuloloukussa olevat, tuhatta henkeä

Työttömyysloukku: vuoden 2026 lainsäädäntö on korostettu oranssilla.
Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

ka tuloloukku koskee myös työllisiä, joiden rajaveroaste on korkea veroprogression vuoksi.

Kaiken kaikkiaan kokoaikaisen työn vastaanottamiseen liittyviä heikkoja kannustimia on onnistuttu vähentämään selvästi enemmän kuin pienten lisäansioiden kannustinongelmia. Kokoaikatyöhön siirryttäessä etuuksien taso suhteessa palkkaan ratkaisee paljon, mutta lisätuloja hankittaessa etuuksien yhtäaikainen väheneminen ja veroprogressio voivat edelleen syödä suuren osan lisäansiosta.

3 Työllistymisen taloudelliset kannustimet

3.1 Työllistymisveroasteet

Taulukossa 3 esitetään työllistymisveroasteiden mediaanit etuusryhmittäin. Kaikkien työllistyjien mediaani laski 69,7 prosentista vuoden 2017 lainsäädännöllä 66,7 prosenttiin vuoden 2026 lainsäädännöllä. Muutos ajoittuu vuosiin 2024–2026; vuosina 2017–2023 mediaani pysyi 69–70 prosentissa. Kotihoidon tuen saajilla työllistymisveroaste on selvästi matalin, koska kotihoidon tuki on pieni vaihtoehtoinen tulonlähde. Heidän mediaaninsa on laskenut 54,8 prosentista 42,2 prosenttiin. Varhaiskasvatusmaksujen alennusten lisäksi laskuun vaikuttaa se, että kotihoidon tukea ei ole korotettu vuoden 2023 alun jälkeen, jolloin sen reaaliarvo laskee vuodesta 2024 alkaen.

Ansiopäivärahan saajien työllistymisveroasteen mediaani laski 70,0 prosentista 62,7 prosenttiin vuosien 2017 ja 2026 lainsäädännön välillä. Lasku selittyy työttömyysturvan kiristyksillä, kuten porrastuksella sekä suojaosan ja lapsikorotusten poistolla. Kun työstä poissa ollessa saatava toimeentulo pienenee, kokopäivätyöstä syntyvä tulohyöty kasvaa. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on puolestaan parantanut erityisesti lapsiperheiden kannustimia, koska työn vastaanottamiseen aiemmin liittynyt päivähoidon lisäkustannus on pienentynyt.

3.2 Kuinka moni on työttömyysloukussa?

Taulukko 4 kertoo, kuinka moni kunkin etuusryhmän jäsenistä on työttömyysloukussa. Työttömiä (ansiopäi-

Taulukko 3 Työllistymisveroasteiden mediaanit (%) etuusryhmittäin vuosina 2017–2026

Etuusryhmä	Henkilöä	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Työlliset joutuessaan työttömäksi	1 554 000	70,0	69,8	69,5	70,1	69,9	70,1	70,0	68,5	68,1	67,0
Ansiopäivärahan saajat	215 500	70,0	69,9	69,6	69,9	69,7	69,8	69,6	64,6	64,1	62,7
Peruspäivärahan tai työmarkkinatuen saajat	249 500	65,3	65,1	64,7	64,7	64,3	64,6	64,7	62,6	61,7	59,2
Kotihoidon tuen saajat	60 500	54,8	51,3	51,0	50,8	48,2	48,4	46,3	44,5	43,7	42,2
Yhteensä	2 079 000	69,7	69,6	69,2	69,7	69,6	69,8	69,7	68,2	67,8	66,7

Henkilöä: ryhmän koko väestötasolla. Työlliset: palkansaajat, jotka eivät saaneet työttömyysetuutta tai kotihoidon tukea vuoden aikana. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan saajat on rajattu pääluvuista ja raportoidaan erikseen tilastoliitteessä.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

värahan sekä perusturvan saajat) oli loukussa vuoden 2017 lainsäädännöllä 56 500 ja vuoden 2026 lainsäädännöllä 29 000. Ansiopäivärahan saajien loukut vähenivät 33 500:sta 5 500:aan, mutta perusturvan saajien loukkuja on vuoden 2026 lainsäädännöllä yhtä paljon kuin vuoden 2017 lainsäädännöllä (23 000 ja 23 500 henkeä, 9,3 ja 9,5 % ryhmästä). Perusturvan saajien loukkuosuus kävi välillä korkeimmillaan (13,8 % vuonna 2024). Vuoden 2026 lainsäädännöllä perusturvan saajat ovat suurin loukkuryhmä. Työllisistä olisi työttömäksi joutuessaan loukussa 109 500 vuoden 2017 ja 15 500 vuoden 2026 lainsäädännöllä.

Etuusryhmien tarkastelu paljastaakin, että keskimääräinen kannustinparannus peittää alleen eri suuntiin kulkevia muutoksia. Ansiopäivärahan saajilla jyrkät työttömyysloukut ovat harvinaistuneet, mutta perusturvan saajilla niiden osuus ei ole laskenut. Yksi selitys on toimeentulotuen merkityksen kasvaminen silloin, kun ensisijaisia etuuksia leikataan. Toimeentulotuki lieventää toimeentulon menetystä, mutta sen tiukka tuloharkinta voi samalla heikentää työstä saatavaa lisähyötyä. Ansiopäivärahan saajien loukut syntyivät ennen vuotta 2024 lähinnä etuuden korkeasta tasosta suhteessa työllistymispalkkaan, eikä toimeentulotuella ollut niihin juuri vaikutusta.

Taulukko 4 Työttömyysloukkujen (PTR > 80 %) yleisyys etuusryhmittäin

Etuusryhmä	2017 lkm.	2021 lkm.	2023 lkm.	2024 lkm.	2026 lkm.	2017 %	2021 %	2023 %	2024 %	2026 %
Työlliset joutuessaan työttömäksi	109 500	71 500	60 000	27 500	15 500	7,0	4,6	3,9	1,8	1,0
Ansiopäivärahan saajat	33 500	28 500	28 000	9 000	5 500	15,6	13,2	12,9	4,1	2,5
Peruspäivärahan tai työmarkkinatuen saajat	23 000	21 500	23 000	34 500	23 500	9,3	8,7	9,2	13,8	9,5
Kotihoidon tuen saajat	4 500	4 000	5 000	6 000	5 000	7,6	6,3	8,6	9,9	8,2
Yhteensä	171 000	125 500	116 000	77 000	49 000	8,2	6,0	5,6	3,7	2,4

Lkm = loukussa olevien lukumäärä väestötasolla; % = osuus etuusryhmästä.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

3.3 Ketkä ovat työttömyysloukussa?

Taulukko 5 kuvaa työttömyysloukussa olevien ominaisuudet kaikille lakivuosille. Loukun rakenne on muuttunut perusteellisesti. Vuoden 2017 lainsäädännöllä 66,0 prosentilla loukussa olevista oli alle 7-vuotiaita lapsia; vuoden 2026 lainsäädännöllä osuus on 44,5 prosenttia. Samaan aikaan asumistuen saajien osuus nousi 21,4 prosentista 58,2 prosenttiin, toimeentulotuen saajien 10,6 prosentista 38,8 prosenttiin ja perusasteen varassa ole-

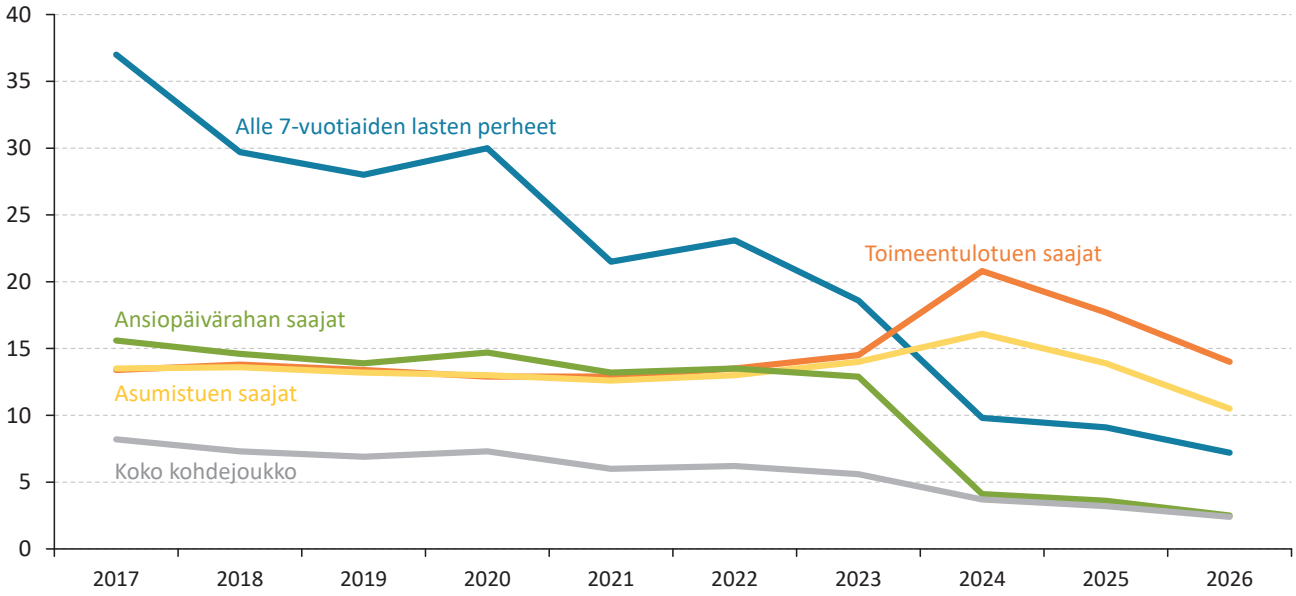
Taulukko 5 Ominaisuudet väestössä, jossa PTR > 80 %, vuosina 2017–2026, %

Ominaisuus	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Väestö*	8,2	7,3	6,9	7,3	6,0	6,2	5,6	3,7	3,2	2,4
Miehet	39,8	37,3	36,8	37,8	35,2	34,6	32,9	35,3	34,6	33,9
Naiset	60,2	62,7	63,2	62,2	64,8	65,4	67,1	64,7	65,4	66,1
18–30-vuotiaat	10,6	11,4	11,5	10,9	11,4	11,0	11,0	17,3	16,4	16,2
30–50-vuotiaat	78,3	76,0	75,9	76,4	73,9	75,1	74,3	68,8	70,8	72,4
50–64-vuotiaat	11,1	12,6	12,6	12,6	14,7	13,9	14,7	13,8	12,8	11,5
Perusasteen koulutus	17,8	19,4	19,8	18,9	21,0	21,3	24,0	39,9	40,8	44,9
Keskiasteen koulutus	49,6	50,6	50,7	50,3	48,8	49,1	47,6	45,4	44,5	42,1
Korkeakoulutus	32,5	30,0	29,5	30,8	30,2	29,6	28,4	14,7	14,6	13,0
Alle 3-vuotiaita lapsia	21,2	18,8	19,0	18,8	16,9	17,9	17,3	17,6	19,1	21,0
Alle 7-vuotiaita lapsia	66,0	59,4	59,2	60,0	52,3	55,1	48,9	39,0	41,6	44,5
Ei alle 7-vuotiaita lapsia	34,0	40,6	40,8	40,0	47,7	44,9	51,1	61,0	58,4	55,5
Saanut asumistukea	21,4	24,3	24,8	23,1	27,4	27,5	32,8	56,8	56,4	58,2
Saanut toimeentulotukea	10,6	12,3	12,7	11,5	14,0	14,4	17,1	36,9	35,9	38,8
Tuloluokka I	12,8	14,9	15,4	14,3	17,2	16,9	19,4	34,4	35,8	40,1
Tuloluokka II	12,8	14,0	14,3	13,4	15,5	16,1	19,2	33,5	33,8	34,1
Tuloluokka III	10,9	10,8	10,8	10,6	10,6	10,5	12,4	13,8	14,1	11,9
Tuloluokka IV	10,6	10,1	10,1	10,2	7,9	8,0	7,6	5,0	4,7	3,5
Tuloluokka V	11,7	11,1	11,1	11,2	8,7	9,1	6,3	2,6	2,2	1,7
Tuloluokka VI	12,0	11,5	11,3	11,7	10,1	10,4	7,2	1,8	1,4	1,0
Tuloluokka VII	10,7	10,4	10,1	10,6	10,3	10,4	8,5	1,9	1,6	1,2
Tuloluokka VIII	8,4	8,0	7,7	8,2	8,7	8,4	8,4	2,4	2,0	1,8
Tuloluokka IX	5,9	5,6	5,4	5,8	6,3	6,0	6,4	2,3	1,9	2,0
Tuloluokka X	4,1	3,8	3,7	4,1	4,6	4,1	4,7	2,4	2,5	2,6
Lukumäärä**	171 000	152 500	144 000	152 500	125 500	128 500	116 000	77 000	67 000	49 000

* Työttömyysloukussa olevien osuus kohdejoukosta. ** Väestötasolla. Lapsiluokat ovat päällekkäisiä. Tuloluokka I = pienituloisin kymmenys.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

Kuvio 2 **Työttömyysloukussa olevien osuus valituissa väestöryhmissä, % ryhmästä**

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

vien 17,8 prosentista 44,9 prosenttiin. Loukku on siirtynyt pienten lasten perheistä pienituloisiin etuudensaajiin (kuvio 2).

Muutos osoittaa kannustinloukkupolitiikan painopisteen muutoksen. Vielä tarkastelujakson alussa pienituloisenkin lapsiperheen työssäkäynnistä saatavaa hyötyä saattoivat vähentää merkittävästi varhaiskasvatusmaksut. Maksualennusten jälkeen jäljelle jäävät ongelmat liittyvät useammin kotitalouksiin, joiden toimeentulo rakentuu useasta tarveharkintaisesta etuudesta. Näissä tilanteissa järjestelmän yhteisvaikutus on olennaisempi kuin yhden yksittäisen etuuden taso.

Toimeentulotuki on jäljellä olevien työttömyysloukkujen päämekanismi. Sen tuloharkinta vähentää tukea lähes euro eurolta. Kun toimeentulotuki poistetaan laskelmasta, työttömyysloukussa on vuoden 2026 lainsäädännöllä 0,3 prosenttia kohdejoukosta 2,4 prosentin sijaan ja perusturvan saajista 0,0 prosenttia 9,5 prosentin sijaan.

Keskeinen kysymys on, miten tuki voitaisiin sovittaa työntekoon niin, että lisäansioista jäisi nykyistä enemmän käteen ilman, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien toimeentulo vaarantuu.

4 Lisätyönteon taloudelliset kannustimet

4.1 Efektiiviset rajaveroasteet

Efektiivisen rajaveroasteen mediaani on pysynyt koko kauden 45–48 prosentissa, ja vuoden 2026 lainsäädännöllä se on 47,9 prosenttia (taulukko 6). Ryhmien väliset erot ovat kuitenkin suuria, ja niissä näkyy kolme rakenteellista muutosta. Vuonna 2018 toimeentulotuen saajien mediaani putosi 71,8 prosentista 24,5 prosenttiin, kun Kela alkoi soveltaa toimeentulotuen ansiotulovähennystä täysimääräisenä: aiemman 20 prosentin sijaan ansiotuloista jätetään huomiotta täydet 150 euroa kuukaudessa. Kyse oli soveltamiskäytännön eikä lain muutoksesta. SISU-malli kuvaa muutoksen kesäkuusta 2018 alkaen kaikille saajille yhdenmukaisena 150 euron vähennyksenä ja yliarvioi malliteknisistä syistä muutoksen vaikutusta vuosien 2017 ja 2018 välillä (Puonti ym., 2022, s. 16). Pudotusta ei siksi pidä tulkita toteutuneen kannustinmuutoksen suuruudeksi. Työttömyysturvan suojaosan poisto nosti ansiopäivärahan saajien rajaveroasteita (mediaani 45,5 % vuoden 2017 ja 47,8 % vuoden 2026 lainsäädännöllä). Vuoden 2026 lainsäädännöllä toimeentulotuen

ansiotulovähennys on poistunut aikuisilta, ja tuen saajien mediaani on 100 prosenttia.

Tulokset osoittavat, että etuuksien suojaosilla voidaan tehdä ensimmäisistä ansaituista euroista kannattavam-

Taulukko 6 Efektiiviset rajaveroasteet (EMTR) vuosina 2017–2026, mediaani, %

Ryhmä	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kaikki	46,7	45,7	45,5	45,8	46,1	46,9	48,4	47,7	47,5	47,9
Miehet	47,5	46,9	46,8	47,2	47,5	47,9	48,9	48,2	48,1	49,0
Naiset	45,4	44,6	44,5	44,9	45,2	45,6	47,4	46,5	46,6	47,1
18–30-vuotiaat	43,9	42,3	41,9	42,0	42,2	42,7	44,0	42,4	42,7	44,4
30–50-vuotiaat	46,8	45,9	45,8	46,1	46,5	47,3	48,7	47,9	47,6	48,2
50–64-vuotiaat	47,3	46,7	46,6	46,9	47,3	48,0	49,1	48,6	48,3	48,4
Perusasteen koulutus	44,4	39,4	39,4	39,9	40,0	40,4	39,4	39,6	38,9	46,6
Keskiasteen koulutus	45,9	44,9	44,7	45,0	45,2	45,8	46,9	46,0	46,4	46,9
Korkeakoulutus	47,2	47,1	47,2	47,7	48,0	48,2	49,2	48,6	48,8	49,0
Alle 3-vuotiaita lapsia	45,5	44,1	43,9	44,1	44,3	44,9	46,2	45,4	45,5	47,2
Alle 7-vuotiaita lapsia	47,8	46,8	46,5	47,2	47,7	47,9	48,8	48,1	48,0	48,9
Ei alle 7-vuotiaita lapsia	46,4	45,5	45,3	45,8	46,0	46,5	48,4	47,6	47,4	47,9
Saanut asumistukea	62,2	34,4	34,5	34,1	34,5	35,8	35,7	35,1	33,3	58,8
Saanut toimeentulotukea	71,8	24,5	24,2	24,0	24,1	24,7	22,7	22,0	20,8	100
Tuloluokka I	67,8	24,1	23,8	23,5	23,6	24,5	22,1	22,7	21,1	99,7
Tuloluokka II	52,2	40,5	40,6	40,8	40,7	40,9	39,2	37,5	34,6	46,9
Tuloluokka III	46,0	44,6	44,3	44,3	43,3	42,7	42,7	39,0	39,2	37,7
Tuloluokka IV	41,4	40,8	41,0	41,9	41,6	41,5	42,1	41,2	39,3	37,5
Tuloluokka V	44,7	44,6	44,1	44,0	44,2	45,8	44,4	44,6	46,2	46,0
Tuloluokka VI	45,7	45,7	45,5	45,9	46,6	47,3	48,4	47,6	47,2	47,2
Tuloluokka VII	46,2	46,1	46,0	46,4	47,2	47,4	48,7	47,9	47,8	47,9
Tuloluokka VIII	46,9	46,8	46,6	47,2	47,5	48,0	48,8	48,3	48,1	48,4
Tuloluokka IX	47,5	47,3	47,3	48,0	48,3	48,4	49,6	49,0	48,9	49,0
Tuloluokka X	49,6	49,4	49,2	49,5	49,8	50,3	50,8	50,2	50,7	49,0
Työlliset	46,9	46,9	46,7	47,2	47,5	48,0	48,9	48,1	48,0	47,9
Ansiopäivärahan saajat	45,5	45,1	44,9	45,0	45,2	45,8	46,2	48,4	48,1	47,8
Perusturvan saajat	44,8	23,8	23,4	23,3	23,3	24,0	22,2	23,6	21,8	55,9
Kotihoidon tuen saajat	36,8	26,3	25,9	26,0	25,7	26,6	24,2	24,6	22,0	31,1

Lapsiluokat ovat päällekkäisiä. Tuloluokka I = pienituloisin kymmenys.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

pia, mutta tällöin etuus voi vähentyä voimakkaammin myöhemmässä tulovaiheessa. Suojaosien poistaminen muuttaa tätä asetelmaa: osa-aikatyö saattaa muuttua aiempaa vähemmän houkuttelevaksi, vaikka kokoaikatyöhön siirtymisen kannustin paranisi.

4.2 Kuinka moni on tuloloukussa?

Taulukot 7 ja 8 kuvaavat tuloloukussa olevien määrän ja ominaisuudet kahdella kriteerillä. Yli 50 prosentin rajaveroasteella on vuoden 2026 lainsäädännöllä 650 000

Taulukko 7 Ominaisuudet väestössä, jossa EMTR > 50 %, vuosina 2017–2026, %

Ominaisuus	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Väestö*	31,4	26,6	27,1	29,1	30,3	31,9	31,1	26,5	26,3	31,1
Miehet	56,0	56,4	56,8	56,5	56,3	56,2	56,4	59,8	60,6	58,9
Naiset	44,0	43,6	43,2	43,5	43,7	43,8	43,6	40,2	39,4	41,1
18–30-vuotiaat	13,7	12,8	12,5	12,2	11,7	11,2	10,6	9,5	9,1	10,8
30–50-vuotiaat	53,3	53,0	54,0	53,3	53,5	53,3	52,2	55,1	55,8	56,7
50–64-vuotiaat	33,0	34,2	33,5	34,6	34,8	35,5	37,2	35,4	35,1	32,5
Perusasteen koulutus	13,6	9,1	8,9	8,6	8,4	8,2	8,0	8,6	8,3	13,6
Keskiasteen koulutus	39,4	39,2	38,8	39,5	39,5	39,4	36,3	34,5	33,6	37,3
Korkeakoulutus	47,0	51,7	52,3	51,9	52,1	52,4	55,7	56,9	58,1	49,2
Alle 3-vuotiaita lapsia	6,9	6,5	6,5	6,3	6,4	6,3	6,2	6,9	7,0	7,1
Alle 7-vuotiaita lapsia	18,3	19,0	18,8	18,3	19,1	18,5	18,6	20,6	20,9	19,4
Ei alle 7-vuotiaita lapsia	81,7	81,0	81,2	81,7	80,9	81,5	81,4	79,4	79,1	80,6
Saanut asumistukea	23,8	16,2	15,7	14,6	13,7	13,0	13,5	13,6	13,0	23,5
Saanut toimeentulotukea	12,9	5,2	5,1	4,7	4,5	4,4	4,5	5,6	5,4	15,3
Tuloluokka I	13,0	6,4	6,2	5,7	5,5	5,4	5,4	7,9	7,9	16,6
Tuloluokka II	10,8	8,5	8,2	7,6	7,2	7,0	7,2	7,1	6,5	9,2
Tuloluokka III	9,1	9,7	9,3	8,9	7,7	6,8	6,6	4,0	3,6	3,7
Tuloluokka IV	6,3	6,8	6,6	6,6	6,0	5,7	4,1	3,2	3,1	3,0
Tuloluokka V	5,6	6,4	6,3	6,6	7,0	7,5	5,8	5,4	5,3	4,5
Tuloluokka VI	6,3	7,0	7,0	7,7	9,2	9,2	8,5	8,5	8,3	8,3
Tuloluokka VII	7,0	7,7	7,9	8,7	9,8	9,7	9,8	9,9	9,9	10,1
Tuloluokka VIII	10,1	11,0	11,2	11,7	11,9	12,6	12,6	12,5	12,5	12,8
Tuloluokka IX	13,2	15,1	15,6	15,8	15,7	16,0	17,3	17,3	17,5	15,6
Tuloluokka X	18,6	21,5	21,6	20,6	20,1	20,1	22,7	24,2	25,5	16,3
Lukumäärä**	657 500	557 000	567 000	607 500	634 500	667 000	651 000	554 000	550 500	650 000

* Tuloloukussa olevien osuus kohdejoukosta. ** Väestötasolla, pyöristetty 500 henkeen.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

henkeä ja yli 55 prosentin rajaveroasteella 252 000. Lukumäärät ovat todennäköisesti yläkanttiin, koska toimeentulotuen ja asumistuen simulointiin liittyy epävarmuutta: malli olettaa muun muassa, että kaikki tukiin oikeutetut myös saavat niitä. Väljemmällä kriteerillä tuloloukussa on paljon keski- ja hyvätuloisia työllisiä: korkeakoulutettujen osuus loukussa olevista on 49,2 prosenttia ja ylimmän tuloluokan 16,3 prosenttia. Kireämmällä kriteerillä tuloloukku on vuonna 2026 selvästi pienituloisten ilmiö: asumistuen saajien osuus on 56,0 prosenttia,

Taulukko 8 Ominaisuudet väestössä, jossa EMTR > 55 %, vuosina 2017–2026, %

Ominaisuus	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Väestö*	15,3	11,6	11,2	11,7	12,3	12,4	12,7	10,5	11,1	12,1
Miehet	50,9	50,2	50,0	50,9	52,0	52,4	52,5	55,5	56,7	53,8
Naiset	49,1	49,8	50,0	49,1	48,0	47,6	47,5	44,5	43,3	46,2
18–30-vuotiaat	22,5	22,2	22,2	21,3	20,0	19,1	18,6	16,5	14,9	18,8
30–50-vuotiaat	52,5	53,1	53,1	54,1	55,0	54,9	57,5	58,8	59,4	60,7
50–64-vuotiaat	25,0	24,7	24,7	24,6	25,0	26,0	23,9	24,7	25,7	20,5
Perusasteen koulutus	22,9	14,7	14,8	14,2	13,5	13,3	13,1	14,6	13,3	27,6
Keskiasteen koulutus	45,1	46,6	46,9	46,3	45,5	44,7	40,5	42,1	38,9	46,5
Korkeakoulutus	31,9	38,7	38,3	39,5	40,9	42,0	46,4	43,3	47,8	25,9
Alle 3-vuotiaita lapsia	8,4	7,9	7,9	8,1	8,5	8,6	9,5	10,3	10,2	11,6
Alle 7-vuotiaita lapsia	20,8	23,1	22,9	23,3	26,2	25,8	29,1	32,1	31,8	31,9
Ei alle 7-vuotiaita lapsia	79,2	76,9	77,1	76,7	73,8	74,2	70,9	67,9	68,2	68,1
Saanut asumistukea	46,0	33,9	34,3	32,4	30,4	30,1	30,1	31,2	27,7	56,0
Saanut toimeentulotukea	25,3	10,7	10,9	10,2	9,8	9,9	10,0	13,1	11,6	37,4
Tuloluokka I	25,8	13,6	14,0	13,1	12,7	13,0	12,3	18,7	17,6	40,8
Tuloluokka II	20,3	17,3	17,6	16,4	15,3	15,6	15,6	16,2	13,3	20,5
Tuloluokka III	15,7	18,8	18,8	18,0	15,6	13,8	13,5	7,6	6,3	6,5
Tuloluokka IV	8,2	10,3	10,3	10,1	9,0	8,3	6,0	4,0	3,5	2,9
Tuloluokka V	4,8	6,7	6,6	6,8	7,4	7,5	6,2	6,5	6,2	4,2
Tuloluokka VI	2,7	4,0	3,9	4,3	7,1	6,7	7,5	9,4	9,1	8,0
Tuloluokka VII	2,2	2,9	2,9	3,4	4,9	4,6	6,4	9,2	8,9	8,6
Tuloluokka VIII	2,9	3,7	3,6	4,3	4,6	5,1	3,6	5,3	5,4	4,9
Tuloluokka IX	4,9	6,4	6,3	7,3	7,4	8,3	5,4	5,6	6,7	2,1
Tuloluokka X	12,6	16,2	16,0	16,2	16,0	17,0	23,6	17,4	23,0	1,6
Lukumäärä**	319 500	241 500	235 000	245 000	257 000	259 000	265 500	218 500	231 000	252 000

* Tuloloukussa olevien osuus kohdejoukosta. ** Väestötasolla, pyöristetty 500 henkeen.

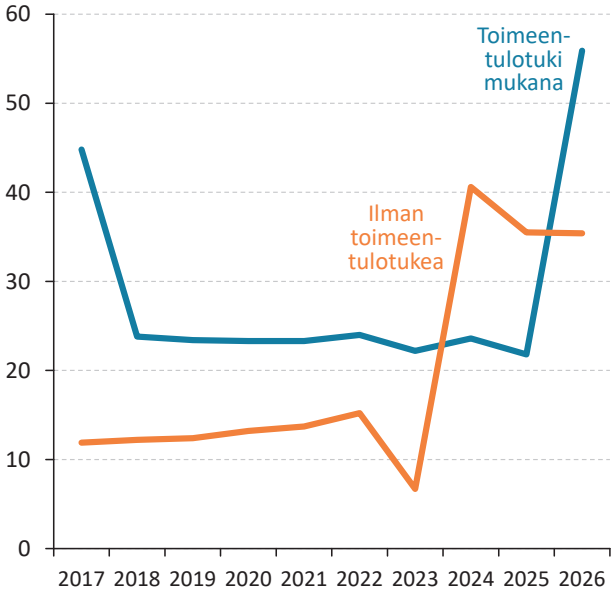
Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

alimman tuloluokan 40,8 prosenttia ja ylimmän tuloluokan enää 1,6 prosenttia.

Vuoden 2026 lainsäädännöllä molemmat lukumäärät ovat edellisvuotta suuremmat, koska toimeentulotuen ansiotulovähennyksen poisto nostaa sen saajien rajaveroasteen sataan prosenttiin. Samana vuonna yli 55 prosentin rajalla olevien työllisten osuus puolittuu edellisvuodesta (9,3 → 4,8 %). Muutos johtuu ylimpien rajaveroasteiden laskusta, joka siirtää suuren joukon juuri 55 prosentin rajan alapuolelle: ylimmässä tulokymmenyksessä rajaveroasteen 90. persentiili laskee 57,0 prosentista 52,3 prosenttiin.

Tuloloukkujen koostumus auttaa tulkitsemaan politiikkavaihtoehtoja. Hyväpalkkaisen työntekijän lisäansiota rasittaa ennen kaikkea verotus, kun taas pienituloisella lisätulo voi vähentää samanaikaisesti useita tukia. Korkeamman rajan perusteella tarkasteltu tuloloukku nostaa selvemmin esiin etuusjärjestelmän ongelmia, joihin sosiaaliturvan yhteensovittaminen on keskeinen vastaus.

Kuvio 3 Perusturvan saajien EMTR-mediaani toimeentulotuen kanssa ja ilman, %

Vuosina 2024–2025 muiden etuuksien suojaosat oli poistettu mutta toimeentulotuen ansiotulovähennys oli voimassa. Kuoppa vuonna 2023 ilman toimeentulotukea johtuu hyvinvointialueuudistuksen veromuutoksesta.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

4.3 Vuonna 2026 toimeentulotuki nostaa rajaveroasteita

Suojaosien poisto heikensi työttömien kannustimia tehdä osa-aikatyötä: ansiopäivärahan saajista yli 50 prosentin rajaveroasteella on vuoden 2026 lainsäädännöllä 39,3 prosenttia, kun vuoden 2017 lainsäädännöllä osuus oli 30,9 prosenttia. Samaan aikaan heidän työllistymiskannustimensa parani (PTR-mediaani 70,0 → 62,7 %), joten mittarit liikkuivat vastakkaisiin suuntiin.

Perusturvan saajien rajaveroasteen mediaani on vuoden 2026 lainsäädännöllä 55,9 prosenttia, kun se vuoden 2017 lainsäädännöllä oli 44,8 prosenttia (kuvio 3). Ilman toimeentulotukea mediaani on 35,4 prosenttia, joten vuonna 2026 toimeentulotuki nostaa perusturvan saajien rajaveroastetta noin 20 prosenttiyksikköä. Aiemmin vaikutus oli päinvastainen: vuosina 2018–2025 toimeentulotuen 150 euron ansiotulovähennys korvasi muiden etuuksien menetykset, ja toimeentulotuki laski rajaveroastetta. Vuosina 2024–2025 se peitti myös työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poiston vaikutuksen.

Tulokset ilmentävät sosiaaliturvan uudistamisen vaikeita valintoja. Suojaosan avulla lyhyiden työjaksojen ja pienen osa-aikatyön vastaanottamisesta voidaan tehdä kannattavampaa. Samalla tällainen ratkaisu voi siirtää etuuksien vähenemistä ylempiin tuloluokkiin. Kun suojaosa poistetaan, ensisijaisen etuuden säästö ei välttämättä välity samassa määrin kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin, jos toimeentulotuki kompensoi muutosta. Lopputulos riippuu järjestelmän eri osista, ei vain yksittäisten uudistusten tavoitteista.

4.4 Toimeentulotuen mallintamiseen liittyy epävarmuutta

Toimeentulotuen saajien rajaveroasteen mediaani nousee vuoden 2026 lainsäädännöllä 100 prosenttiin. Tulos on lainsäädännöllisesti looginen, mutta sitä täytyy tulkita tarkasti. Kun toimeentulotuen 150 euron ansiotulovähennys poistui maaliskuussa 2026 (Kela, 2026), jokainen lisäansioista käteen jäävä euro pienentää tukea eurolla niin kauan kuin kotitalous on tuen piirissä. Muiden etuuksien pienenemisellä ei tällöin ole merkitystä käytettävissä oleville tuloille, koska toimeentulotuki korvaa ne. Taulukko 9 havainnollistaa mekanismia esimerkkilaskelmalla.

Taulukko 9 Esimerkkilaskelma: 100 euron lisäansion vaikutus työmarkkinatukea, yleistä asumistukea ja toimeentulotukea saavan yksin asuvan tuloihin

Muutos, €/kk	Ansiotulovähennys voimassa (2025)	Ansiotulovähennys poistettu (2026)
Palkka	+100	+100
Verot ja palkansaajamaksut	−20	−20
Työmarkkinatuki (soviteltu)	−50	−50
Yleinen asumistuki	−21	−21
Toimeentulotuessa huomioon otettavat tulot*	−71	+9
Toimeentulotuki	+71	−9
Käytettävissä olevat tulot	**+80**	**0**
Efektiivinen rajaveroaste, %	**20**	**100**

Laskennallinen, pyöristetty esimerkki. Oletukset: ansiotulot jäävät ansiotulovähennyksen enimmäismäärän (150 €/kk) alle, työmarkkinatuki pienenee soviteltuna 50 prosenttia palkasta, yleinen asumistuki pienenee 42 prosenttia huomioon otettavan tulon kasvusta, verojen ja maksujen nettovaikutus on noin 20 prosenttia ja kotitalous pysyy toimeentulotuen piirissä. * Muistirivi, ei sisälly summaan: ansiotulovähennyksen ollessa voimassa palkkaa ei oteta huomioon, mutta muiden etuuksien pieneneminen otetaan, joten huomioon otettavat tulot laskevat ja toimeentulotuki kasvaa. Ilman vähennystä myös nettopalkka otetaan huomioon.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

Esimerkissä yksin asuva työmarkkinatuen saaja saa myös yleistä asumistukea ja toimeentulotukea. Kun hänen palkkansa kasvaa 100 eurolla, verot ja maksut, työmarkkinatuen sovittelu ja asumistuen tulosidonnaisuus vievät lisäansiosta yhteensä noin 91 euroa. Ansiotulovähennyksen ollessa voimassa toimeentulotuki korvaa nämä menetykset, ja käteen jää noin 80 euroa. Ilman ansiotulovähennystä myös jäljelle jäävä nettolisäys vähennetään toimeentulotuesta, eikä käytettävissä oleva tulo kasva lainkaan.

Väestötasolla tulos on kuitenkin epävarma, koska toimeentulotuen simulointi on mikrosimulointimallin heikoimpia osia. Malli olettaa, että tukea saavat kaikki siihen laskennallisesti oikeutetut, vaikka todellisuudessa osa jättää tuen hakematta. Tuki määräytyy kuukausittain, mutta mallin tulotiedot ovat vuositasoisia. Lisäksi asumismenot on suurelle osalle väestöstä imputoitu, ja varallisuustiedot ovat puutteellisia. Mallin tiedetään myös yliarvioivan ansiotulovähennyksen vaikutusta tuen saantiin, minkä vuoksi sen muutoksia jätetään joissakin väestötason arvioissa kokonaan huomiotta. Toimeentulotuen saajien määrä ja kohdentuminen voivat siksi poiketa todellisesta.

Tuloksia on siksi hyödyllistä tarkastella rinnakkain toimeentulotuen kanssa ja ilman sitä (kuvio 3). Ensin mainitut kuvaavat lainsäädännön täyttä vaikutusta niille, jotka tukea todella saavat, jälkimmäiset ensisijaisen sosiaaliturvan ja verotuksen kannustimia. Käytännössä rajaveroaste voi jäädä alle 100 prosentin myös silloin, kun tulot vaihtelevat kuukausittain, tukipäätöksiin liittyy viiveitä tai lisätyö nostaa tulot tuen saantirajan yli.

5 Vertailu aiempaan tutkimukseen

Päällekkäisinä vuosina 2017–2021 tulokset vastaavat Puontin ym. (2022) raporttia. Etuusryhmien työllistymisveroasteiden mediaanit osuvat enintään kahden prosenttiyksikön poikkeamilla, ja tuloloukun 55 prosentin rajalla loukkuosuudet osuvat alle puolen prosenttiyksikön poikkeamilla. Työttömyysloukussa (PTR > 80 %) olevien osuus on 0,6–0,9 prosenttiyksikköä vertailututkimusta suurempi. Ero syntyy pääosin työllisistä (vuonna 2021

Taulukko 10 Loukussa olevien lukumäärät ja osuudet verrattuna Puontin ym. (2022) raporttiin

Kriteeri	2017	2018	2019	2020	2021
PTR > 80 %, oma	171 000	152 500	144 000	152 500	125 500
PTR > 80 %, Puonti	190 000	163 000	153 000	163 500	136 500
PTR > 75 %, oma	313 000	299 000	284 000	300 000	279 500
PTR > 75 %, Puonti	365 500	341 000	323 000	345 000	315 000
EMTR > 50 %, oma	657 500	557 000	567 000	607 500	634 500
EMTR > 50 %, Puonti	630 500	547 500	544 000	593 500	611 000
EMTR > 55 %, oma	319 500	241 500	235 000	245 000	257 000
EMTR > 55 %, Puonti	397 500	303 500	297 500	299 500	312 500
Osuus PTR > 80 %, oma	8,2	7,3	6,9	7,3	6,0
Osuus PTR > 80 %, Puonti	7,5	6,4	6,0	6,4	5,4
Osuus EMTR > 55 %, oma	15,3	11,6	11,2	11,7	12,3
Osuus EMTR > 55 %, Puonti	15,6	11,9	11,7	11,7	12,2

Oranssi: Puonti ym. (2022) luvut (raportin liitetaulukot L1–L3 sekä taulukot 10 ja 11). Lukumäärät väestötasolla, pyöristetty 500 henkeen.
Lähde: Kirjoittajien laskelmat ja SISU-malli.

4,6 vs. 4,0 %) ja ansiopäivärahan saajista (13,2 vs. 12,3 %); perusturvan saajilla osuudet ovat lähes samat (8,7 vs. 8,8 %). Ansiopäivärahan saajien tulos on herkkä etuuden perusteena käytetylle palkalle: jos etuus laskettaisiin samasta ennustetusta palkasta kuin työllistymispalkka, heidän loukkuosuutensa olisi vuonna 2021 6,8 prosenttia. Rakenteelliset muutokset, kuten toimeentulotuen saajien rajaveroasteen pudotus vuonna 2018, toistuvat.

Lukumäärät ovat pienempiä kuin vertailututkimuksessa, koska kohdejoukko on rajattu suppeammin. Tässä laskennassa mukana ovat asuntokunnan päähenkilöt ja puolisot, työllisiksi luetaan palkansaajat, ja eläkettä saavat sekä opiskelijat rajataan pois. Vertailututkimuksessa mukana ovat kaikki palkkatuloa saaneet aikuiset, myös eläkeläiset ja opiskelijat. Kun kohdejoukko muodostetaan vertailututkimuksen tavoin, siihen kuuluu noin 2,52 miljoonaa henkeä (vertailussa 2,54 miljoonaa), ja ikärakenne on lähes sama. Määritelmä vaikuttaa siis lukumääriin mutta ei juuri loukkuosuuksiin. Erittely on tilastoliitteessä (taulukko V8).

Tuloloukussa 50 prosentin kriteerillä olevien määrä on puolestaan vertailua suurempi, koska raja osuu kohtaan, jossa palkansaajien rajaveroasteet ovat tiheimmillään, ja pieni ero tasossa siirtää suuren joukon rajan yli. Yksityiskohtainen vertailu esitetään tilastoliitteessä.

6 Johtopäätökset

- **Työttömyysloukussa olevien määrä on vähentynyt alle kolmannekseen** vuosien 2017 ja 2026 lainsäädännön välillä (171 000 → 49 000 henkeä). Tuloloukussa olevien määrä ei ole laskenut (657 500 → 650 000). Ansiopäivärahan saajien loukut ovat lähes kadonneet (33 500 → 5 500).

- **Jäljellä olevat työttömyysloukut syntyvät valtaosin toimeentulotuen tuloharkinnasta.** Loukkujen purkaminen edellyttää muutoksia juuri siinä; muiden etuuksien leikkaukset ovat siirtäneet loukun painopistettä toimeentulotuen piiriin.

- **Valtaosa työttömyysloukkujen vähenemisestä 2017–2023 ajoittuu yhtä aikaa varhaiskasvatusmaksujen alennusten kanssa.** Pienten lasten vanhemmat olivat vielä vuonna 2017 suurin loukkuryhmä.

- **Työllistymis- ja lisätyön vastaanottamisen kannustimet voivat liikkua eri suuntiin.** Uudistusten arvioinnissa tarvitaan molempia mittareita.

- **Vuoden 2026 lainsäädännöllä toimeentulotuki nostaa rajaveroasteita.** Kun ansiotulovähennys on poistunut, toimeentulotuen saajien rajaveroasteen mediaani on sata prosenttia. Aiemmin vähennys peitti muiden etuuksien suojaosien poiston vaikutuksen.

Analyysin perusteella jyrkät työttömyysloukut ovat vähentyneet merkittävästi viime vuosina. Vuoden 2017 säännöillä niitä oli 171 000 henkilöllä ja vuoden 2026 säännöillä 49 000 henkilöllä.

Parannus on huomattava, eikä kannustinvaikutuksia pitäisi unohtaa yleisessä keskustelussa Suomen heikosta työllisyyskehityksestä. Tulosten merkitys Suomen taloudelle riippuu työmarkkinoiden yleisestä tilanteesta. Työvoiman kysyntä on ollut heikkoa, ja työttömyys pysynee korkeana talouskasvun elpymisestä huolimatta. Tällöin paremmat kannustimet eivät välttämättä nopeasti näy työllisyysluvuissa. Suhdanteen vahvistuessa tarjontaa tukevien uudistusten vaikutukset voivat kuitenkin tulla selvemmin esiin.

Samalla tuloloukkujen määrä ei ole vähentynyt vastaavalla tavalla. Ansiotulojen korkeimpien rajaveroasteiden lasku ja muut lainsäädäntömuutokset kohtelivat eri tulokymmenyksiä eri tavoin. Vuoden 2026 lainsäädännöllä ylimmän tulokymmenyksen rajaveroasteet laskivat koko jakaumassa, eniten sen yläosassa (90. ja 95. persentiili noin 5–6 prosenttiyksikköä, mediaani 50,7 prosentista 49,0 prosenttiin). Koska suuri joukko siirtyi juuri 55 prosentin rajan alle, ylimpään tulokymmenykseen kuuluvien osuus kaikista yli 55 prosentin tuloloukussa olevista pieneni 23,0 prosentista 1,6 prosenttiin (taulukko 8).

Työn vastaanottaminen ja lisätyön tekeminen ovat eri kysymyksiä kannustimien näkökulmasta.

Vaikutukset ovat syntyneet useiden kanavien kautta. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on parantanut merkittävästi pienten lasten vanhempien kannustimia. Työttömyysturvan ja asumistuen muutokset ovat lisänneet kokoaikatyöhön siirtymisestä saatavaa tulohyötyä, mutta osalla pienituloisista etuuksien väheneminen on samalla lisännyt toimeentulotuen merkitystä. Jäljellä olevissa jyrkissä työttömyysloukuissa toimeentulotuen tuloharkinta on keskeinen mekanismi.

Suomen saaminen uudelleen menestyksen uralle edellyttää myös tuottavuuden kasvua, osaamisen vahvistamista, investointeja ja toimivia työmarkkinoita. Työvoiman tarjonnan kannustimien vahvistaminen on keskeinen osa tätä kokonaisuutta.

6.1 Menetelmän rajoitteet

Malli on staattinen: se kuvaa lainsäädännön tuottaman kannustimen, ei sitä, kuinka moni tosiasiassa työllistyy. Työllistymispalkka ennustetaan henkilön taustatekijöistä, kuten iästä, koulutuksesta, asuinalueesta, perhetilanteesta ja työhistoriasta. Kyse on regressioennusteesta, joka kuvaa samankaltaisten henkilöiden keskimääräistä palkkaa ilman yksilöllistä vaihtelua. Tämä kaventaa työllistymisveroasteiden jakaumaa, joten heikoimmassa asemassa olevien loukut ovat todennäköisesti aliarvioituja. Ansiopäivärahan saajien etuus lasketaan aineiston perustepalkasta ja työllistymispalkka ennusteesta; jos molemmat perustuisivat samaan ennusteeseen, ryhmän loukkuosuus olisi noin puolet pienempi (vuonna 2021 6,8 vs. 13,2 %). Mallin simuloima toimeentulotuen saajajoukko on asumistuen saajilla hieman aineistoa pienempi, mutta malli olettaa täyden käyttöasteen, joten toimeentulotuen saajien määrä ja heidän rajaveroasteensa ovat epävarmoja. Kohdejoukko kattaa vain asuntokuntien päähenkilöt ja puolisot, ja työllisyys määritellään palkansaaja-aseman perusteella; tämä selittää pääosin lukumäärien eron vertailututkimukseen mutta ei juuri vaikuta osuuksiin. Vuoden 2026 laskelman lainsäädäntö on kuvattu luvussa 1.1. Menetelmä, oletukset ja yksityiskohtainen vertailu Puontin ym. (2022) tuloksiin on kuvattu tilastoliitteessä.

Kirjallisuus

Etla (2026). Suhdanne, syksy 2026. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. https://www.etla.fi/julkaisut/suhdanne/suhdanne-syksy-2026/

Kela (2025). Yleistuki korvaa Kelan työttömyystuet toukokuussa 2026. Tiedote 17.12.2025. https://www.kela.fi/ajankohtaista/yleistuki-korvaa-kelan-tyottomyystuet-toukokuussa-2026

Kela (2026). Toimeentulotuen tiukennukset vaikuttavat etenkin 49 000 tulottomaan. Tiedote 10.2.2026. https://www.kela.fi/ajankohtaista/toimeentulotuen-tiukennukset-vaikuttavat-etenkin-49-000-tulottomaan

Puonti, K., Kauppi, E., Kotamäki, M. & Ropponen, O. (2022). Kannustinloukut Suomessa. Etla Raportti nro 124. https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-124.pdf

Tilastokeskus SISU-mikrosimulointimalli, mallivuosi 2024 (SIMUL_2024), rekisteriaineisto REK 2024 (koko aineisto). Ajot FIONA-ympäristössä lokakuussa 2026. https://github.com/StatisticsFinland/mikrosimulointi

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2463
ISSN 2323-2463

Kustantaja: Etlatieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki